

ԲՍՎԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուշխարիոյ համար	12 Թր.
Տարեկան վեցամսեայ	6 »
Արևմտահայկահայ համար տարեկան	15 »
Վեցամսեայ	8 »

Ավերիկայի համար	3 ցր.
Տարեկան վեցամսեայ	4.50 »

Մանուգրան տողը սուս քին ենսին համար 40 ս. իսկ վերին երեսի համար 20 սանթիմ է. երեսին անգլիական տրոս համար 20 0/0 գեղջ կրչուայի վառնայի համար մեթի 40 սանթիմ

ՇԱՐՋՈՒՄ

Նախկին և նորակա զրկելի հոլոր գրութեան հասցիին .

Редакция на вѣстяникъ „Шаржумъ“ Варна

Redaction du journal „Charjourn“ Varna (Bulgarie)

Արևմտահայկահայ համար մեթի (20 ՍԱՆԹԻՄ) (Պուշխարիոյ համար մեթի (15 ՍԱՆԹԻՄ)

Գրութիւնք ևս չեն տրուիր

ՈՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ԲԱՂՈՒՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐ ՏՈՐԱՆՈՒԹԻ ՉՈՐԵՔԻՆԻ ԵՒ ՇԱՐՋՈՒՄ ԹՐԵՐԸ

«ՇԱՐՋՈՒՄ»-Ի ԲՍՎԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄԻ ԲՍՎԱՆԿԻՆԸ ՊԵՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

ԱՔԻԼԼԵՍՆԵՐՈՒՆ

Թերեւս առարկոյնքը գանուին թէ ինքիւնքնին ձեռնպահուածն զատապարտող նախկին յեղափոխականները շատ լուրջ պատճառներ ունին այդպէս վարուելու. թէ՛ յեղափոխական գործունէութեան կարճ շրջանին մէջ անհերքելի անձնուիրութիւններու և պատկառելի անշահախնդրութիւններու հետ միանոյն ժամանակ երեւան եկած զեղծումներ, ստուծիւններ, աղտոտութիւններ զգրեանքի. ընկրկումի խորին զգացում մը ներշնչելին ազնիւ սրտելու. հազուադէպ պատրաստակամութիւններու, թէ՛ ազգային փրկութեան մեծ ծրագրին գործադրութեան պարագաներուն մէջ սխալներու և շեղումներու փաստերը յաճախումը պատասխանատուութեան երկիւղով գողացուցանող որ մեղսակցութեան ամբաստանութեան չէին ուղեր ենթարկուել ինչ որ ալ ըլլաւր վերջապէս այս կարգի առարկութիւններ, մէկը միտէն աւելի փցուն և անիմաստ, կրնան շարունակ իրարու քով ձեռնպահութեան սպասելիքուն արդարացուցմանը համար .

Քննեք թէ այս առարկութիւնները ո՞ր աստիճանի վրա են և ինչպէս . Մեզ վիճակակից չաղգերու պատմութեան վրայ հինէն մինչև հիմակ վարկաբարակ ակնարկ մը իսկ պարտցունելով շուտով պիտի տեսնենք թէ անպատճառ կրակովը այրող մասացող ամէն ազգ իր գոգին մէջ սնուցած է ազնիւ ու աղտոտ տարրերը քովքովի, գիրկէ գրկի, մաքանման միեւնոյն կարգերուն վրայ . մէկը, ազնիւր, իր դիւցազնական ճիգերուն մէջ հոյակապ, իր խեղճին կը խոյանայ շիպչիտակ, միւսը, աղտոտը, առջինին հետ կը վազէ՝ անոր խոյանքը արգիւնելու գիւսային ճիգերուն մէջ գալարատանջ .

Ազնիւն ու աղտոտին այս դրացնութիւնը բնութեան մէջ գոյութիւն ունի արգէն. Սաղարթազարգ կանգնող ծառերով, կանանչ զովագին հովանոցակներով կատուցուած անդորր, հեշտաւէտ պուրակի մը մէջ թուփերու տակ պահուող թունաւոր օձը կայ, որ կը խածնէ քեզ երբ գուն զմայլումով յափշտակուած ես .

Ազնիւն քով գէշը կայ միշտ . և ազնիւն ճերմակ լուսաւոր վտանգութիւնը գործ ցալտելու՝ անշատուելու համար գէշին սեւ յատակը հարկաւոր է .

Իր մէջ միլիոնաւոր անշատներ հաշուող ազգ միջկարագրի բարձրութեան ընդհանուր, հարթ հաւասար մակերես մը չի կրնար կարկանդակ լայն բիծեր, խոշոր սեւ արատներ պիտի կիտուածեն զայն .

Հետեւապէս, երբ հայութիւնը իր գիւցդիւնակն զարթնումին մէջ իր նպատակակէտը ուզէ պիմել ինք իր լիարժեքուն մէջ պիտի հօնդ իսկ արգելքներու, խոշոր գոտներու . Անձնուէրին քով խաբբան պիտի ուրուագծուի, անկեղծ լիքով դաւաճանողը, մաքուրին քով աղտոտը .

Սո ճակատագրականութեան կարելի չէ ճողպարիլ . և այս անխուսափելի պայմանը ջերբէ՛ք . իսկ երբէ՛ք պատճառ չի կրնար ըլլալ ստանձնուած գործին լքումին, տիրական պարտականութիւններու թօթափումին, Դերերը բաժնուած, որոշուած են . Չանոնք իրարու հետ շփոթելով, իրարու խառնելով՝ զգուանք պատրուակել, բարոյական պատասխանատուութիւն առարկել չկամութեան գերազանց նշան է . աւելի տխուր երեւոյթ է քան զոր կը ներկայացնէ վատ, ապականուած տարր իր հրէշային գերովը .

Իսկնդու թիւն է . Անոնք կայծուկին անակնկալ զիկողակները կուտենան . Այդ պայքարներուն յաջողութեանը մէջ հաշիւէն աւելի դիպուածը բարեբար գերեր կը խաղայ . կատարուած սխալներու պատասխանատուութիւնը մէկը մէկուն վրայ չի կրնար . իրաւունք չունի բնոցներու . Այսօր հայուն ճիւղին, կեանքին պարտքն է հարուած մը տալ բունակալութեան ժայռին որ իր պիս և վերեւ կը ցցուի . առաջին հարուածը վրիպեր է հիպեր, հոգ չէ . հարուած մըն ալ, ետեւէն ուրիշ հարուած մըն ալ պիտի տաս, մինչև որ ժայռին խարխուր խարխուրի . զանգուածը երբայ ու կործանի .

Ինչո՞ւ աւելին կայ . Հայը ստրկութեան նուազ, անհանգուրժելի շրջան մը կապրի, այս շրջանը ահաւոր բան մը ունի . մեր գոյութեան կը սպառնայ . Այսքան ահա . վճռական պահու մը վարսնում կարելի է . Անհատական զոհաբերութիւններու մատուցումը երկբայութեան ինչպէս մատնել երբ թշնամին լուռ ու մունջ, իր տաղանայներուն և անգոհութեանց ալեծփանքին մէջ իսկ րոպէ մը չմոռնալով իր ծրագրած ոճրագործութիւնը, անդու անդադար զայն գլուխ հանելու կը հետամտի, ապացոյցը տալով մեղ երկայնամտութեան մը, զոր օրինակելու առաքինութիւնը մինչև ցարդ չը կրցու ունեալ հայը, ափսոս .

Վտանգին և գործին մեծութեանը առջեւ ամէն նկատում, ամէն վարանք կը հալին կանհետանան . Յիշենք միշտ մաքանումը երկու շուներուն, որոնք դադրեցան զիրար բղթաելէ երբ զայլը կուտին վայրը ներկայացու յանկարծ .

կայ բռնաւորին հետ .

Ձեռնպահները՝ իրենց բոլոր զորաւորագոյն փաստաբանութիւններովը՝ նկուն կը մնան այս անպարագիծ նկատումին առջեւ, անոր ծանրութեանը տակ կը շախախտին .

Ըլլալու և շրջալու այս հոգեբանական վայրկենին՝ յեղափոխութեան հիմնադիրները և նախկին գործաւորները պարտաւոր են թողուլ իրենց առանձնոցները՝ գիւցաչնութեան կրկէտը նետուելու համար նորէն . Աքիլէս, սրգոզած, իր կատաղութեան փրփրացումին մէջ թողուց իր վրանը երբոր Պատրոկլի մահը իմացաւ .

Վտանգութեան, ցաւագարութեան վիժածներուն կազկանձները միշտ պիտի ընկերանան մեր արիւննուշտ թշնամիին կատաղութեան ունումներուն . Անոնք խուլ անգիտակից եղբայրակցութիւն մը պիտի ունենան . Ասիկա այսպէս եղած է ամէն ատեն, ստրկութեան լուծին տակ օգորդ ամէն ազգելու համար .

Յեղափոխութեան մեծութիւնը որպէս զի փոփոխենէ՞ ներկայանայ, պէտք է որ անոր դէմ հաջողներ անպակաս ըլլան . Սած, պղտիկ հոգիներ են որ սարսափահար կը մնան մեծվայելուչ, վտանաւոր տեսարաններու առջեւ . Պարտաւորուած ազգի մը մէկութեանը մէջ էն հոյակապը, էն վտեմը յեղափոխութեան է . Անոր այդ շքեղութիւնը չըմբռնող հրէշները մուր մը քսելու պիտի ջանան անոր . Ապարդին և անզօր ջանք .

Յեղափոխութիւնը իր ճամբան պիտի շարունակէ՝ իր յարուցած մեծ աղմուկին մէջ անհետացնելով ճանճիջրղիւնները .

Պատրոկլի մահն իմանալով՝ Աքիլէս գուրս ցատկեց իր վրանէն .

Հայութիւնը մեռնելու վճայ է, մեր Աքիլէսները ո՞ր են . Ինչո՞ւ կը յամենան վարանումի շուրս ճամբաներուն վրայ .

Շաւարշ

ՄՈՒՐԱՑԱՆԸ

Թե փրչե՛ մերիկ գայրագին, հրգոր,
 Հիսկն դորդե՛ Երկիրդ հաւաչն,
 Եւ հոն սակիւն իր՝ կուզեմք ասելն՝ որ
 Կը մուրաւ փողը գոր հացի՛ միայն :

Թե իյնայ աշևան և ևճերը ի ռնու,
 Անհուճ դող իր գո՛ց սեղայ վերեւ վար,
 Ես ի՛մ սակիւնեւ փո՛ղ գասուիր բընու,
 Հիւա՛նց է կիկն, մայրս ոգեվար :

Թե իյնայ ձիւնը հանդու՛ն էւ սնգոր,
 Թաղեղով աշխարհ իր սարսուռիկ սակ,
 Ըրայ՛ն խնայոս քե՛ ևր կոյ՛ տուր,
 Ես հոն դողալին գոջե՛ւ շարուակ :

Գրքա՛ւ, ո՛վ ա՛նցորդ, շնորհ բո՛ւ, տուր,
 Գիշերը սնգու, ա՛յ ուշ մընացի,
 Չաւակներ ունի՛մ բայիկ, որ իզուր
 Կըստաւ և քաղցած՝ կտոր էր հացի :

Բայց փրչե՛ մերիկ աւելի ուժով,
 Կ'անցնին սնգորդներ և չե՛ր իսկ յիշուր
 Թե՛ ե՛մ միւսմէ՛ եւ՛ հոն գուր՝ պատիկ քով,
 Միտքին՝ ինչ կանգնած միկնչե՛ր կիս գիշեր :

Աչքա՛ն մը քնի՛ր՝ րճիւկ կարկանտ,
 Անե՛ճ, մը գուրդ, գոր սանիկ հողիւր
 Ենչրա՛ւ է մը կ'ողջի՛մ երկիւնք՝ սակարկած,
 Որ շանք ս'ի գուրդ՝ արձակուած զիպ վեր :

ՏԻՂԻՆ ԱՃԷՄՆԱՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլիս 4 ևնթեմբեր

Անտանեւի, ահա ինչ է մեր վիճակը : Գաղափարը չէք կրնար ունենալ ամէնօրեայ քաջած ահ ու սարսափնուս : Մեր ամէն մէկ քայլին երեւակայել սկսած ենք զաւաղրութիւններ սրոնք մեզ զէպի բանս պիտի առաջնորդեն և քանի մը ամիսէն տասնեակ ոսկիներու վատնումէ վերջ պիտի յաջուրինք փրկուելու : շնորհիւ Տէր Ներսէսեան կամ Գափուօզ լանի Արթին էֆէնտիներու : Օրմանեան պատրիարքը ներսէս պատրիարքին նման պատրիարք է ու չէ՛ր ընթացքը բռնած է քանի մը օրեր գա՛նէն դուրս չելար կամ հիւանդ կըլլայ և ահա Տէր Ներսէսեան մէկուն ահանջին պատրիարքը հրամարեցաւ՝ փախա՛ց մի, արձագանգը ամբողջ Պոլսոյ էջ կը տարածուէր արդէն Տէր Ներսէսեան գիտէ թէ որո՞ւ պիտի ըջէ՛ր ան ահ ու զածին նման տարածէ շորս կողմ Օրմանեան պարզապէս իր պաշտօնը կը շահագործէ անարդել և անվար : Երբ խոհեմ անձեր իրեն մէկ քանի գիտողութիւններ ընեն, Օրմանեան բարձր ձայնով գրեթէ պոռալով կը պատասխանէ, ո՞վ է իմ ըրածներուս գիտողութիւն ընողը, ըսեք սեռնեմք, գուրտէն ամէնքը կը լսեն և արհաւիրք մըն է կը ախրէ պատրիարքարանի մէջ և դուրսը՝ ամէն կողմ :

Եսկից առաջ Օրմանեան Երթեւեկի խնդիր մը ունեւած էր որ իր չգլտեմ քնիներորդ հրամարեականին շալժաօթի թը եղաւ : Ինչչեւ այսօր քայլ խնդիրը կը մնայ հոն ուր սր էր նոր ծագած ժամանակը : Գաւառներէն եկող գոցող չկայ, բոլոր հայ իւանութեանները օտարին ձեռքով իրենց գնումները կը կատարեն և Աստուած միայն գիտէ թէ ի՛նչ գիշերով և ո՞վայ գիրքե՛րով : Պրուսոյէն, Պանտրմայէն, Իլլիմիտէն և յլն եկողները շատ փոքր թիւ մը կը կազմեն և անոնք ալ ծանր երաշխաւորութիւններ տայէ վերջը : Հիմակ ալ կատարութիւնը բոլորովին արգիլեց Իլլիմիտի և Աստուածաբան կողմերէն կիներուն Պրիկս սպասուհիութեան գալ : Իլլիմիտի մէջ Պատեօպեանի սպանութեան խնդրէն անմիջապէս վերջը Բերա իրիկուն մը երկու գեղազարկաւոր հայ երիտասարդներ ալ ձեռքաւարկուին : ասոնք Իլլիմիտիցի եջ ելլել և մանկութենէ ի վեր գլխարկ կը կրեն : Ոստիկանատան մէջ կը հարցուի իրենց թէ՛ ինչո՞ւ Պոլիս եկած են և ինչո՞ւ գլխարկ կը կրեն քանի որ թրքահայտակ են : Չերբաւկալուածները կը պատասխանեն թէ գործով Պոլիս եկած են և մանկութենէ ի վեր գլխարկ կը կրեն : Ո՛վ, կըսէ ստաիկանապետը, գուր Պատեօպեանի սպանութեան մէջ մաս ունիք և գիտամամբ գլխարկ գրած էք որ փախ

չելինդ գիւրին ըլլայ ու ծակր կը նւաէ : Մինչեւ այսօր դեռ բանան են հակառակ թափուած լիարուսն ոսկիներուն և եղած գիմամեն բուն : Կը սպասուի որ Պոլիսանին ծննդեան սօժին օրը ներում ստանան իրենց չգործած մեղքերուն համար և տեղերնին երթան :

Պատրիարքին յանձնարարուած ըլլալով բանաարկեալներու ցուցակ մը պատրաստել որպէսզի երկու շաբթի օրը Սուլթանը շընորհ մը ընէ, պատրիարքարանի մէջ մեծ ոգեւորութեամբ սկսած է պատրաստուիլ այդ ցուցակը որուն մէջ անշուշտ Իլլիմիտի երիտասարդներն ալ պիտի մանան : Այս Իլլիմիտիներուն զէպիին վրայ հիմա Պոլսոյ մէջ գլխարկը նետող նետողի :

Սոյ խնդիրն ալ վերջացաւ : հասած տեղեկութիւններէն կը հասկցուի որ կուսակալը պայքարէն յանձնարարել է Սահակ և պիտիպոսը ընտրել ու պատգամարներն ալ միտքերան ընտրել են Խապանանը, որ իր թոյլ և համակրող ընթացքովը գործիք պիտի զառնայ կառավարութեան և պատրիարքին ձեռքը : Կրօնական ժողովոյ երկու ատենապետ եպիսկոպոսները որոնք մինչեւ վերջերս զօրեղ ընդդիմութիւն մը կընէին պատրիարքին մերեւոյթութիւններուն, այլ ևս վհատելով քաջուեցան : Հիմակ երկու քուկէս անգամով կրօնական ժողով կը գումարէ Օրմանեան էւ կարեւոր խնդիրներու համար ալ Արմաշէն Դուրեան Եղիշէ եպիսկոպոսը կը կանչէ որ կրօն ժողովին մէջ ձէվահիւրեանէն զատ եպիսկոպոս մը ևս զտնուի : ու ապիւն Պոլսոյ լրագիրները կը գրեն թէ վանքին գործերուն պատճառաւ Դուրեան եպիսկոպոս Պոլիս եկաւ և այս առթիւ մասնակցեցաւ կրօնական ժողովոյ նիստերուն :

Ա՛խ սա Պոլսոյ լրագիրները՝ «միսկինութեան» մէրէկ օւկաններ եղած են : օրը վեց հատ օրաթերթ կը հրատարակուի փուլի տուրքը վերցուած ըլլալէն քաջալերուած ու անոնցմէ ոչ մին քիչ մը վերապահութիւն կը զնէ իր գրածներուն մէջ : Թուրքէն աւելի թրքութիւն կը ծախեն ու միւս կողմանէ ալ մրցումի քողին տակ պիտար բղքաւելու վատութեան շէն քաջուիր :

սի ճիւղերէն միայն՝ Ախուրեան գեւոր (Արքիպոս) վրայ և կը գտնուի Կարսէն 30 քիլօմէթր հեռու (տոտի 6 ժամ) : Պերճ մայրաքաղաքը կործանած է ասիէ մօտաւորապէս 550 տարի առաջ Երկաշաղմէ՛ր : Օր նայելով որ քաղաքը երկրաշարժէն վերջ յաւիտանակ դարձաւ, հաստատուն չէնքերը, եկեղեցիները, սպանանները և մանաւանդ հսկայական պարիսպները կը մնան կանգուն : վերջիններս պատուած են կոփուած գոյնգոյն քարերով :

Արք մարդ հիւսիսէն մօտեայ Անիի, կըստանայ բարձր, նոր պարիսպներով և ամուր պատարակներով շրջապատուած հողարս քաղաք մը տպաւորութիւնը, Բայց քաղաքի հզօր և տոկուն դուռնէն ներս արդէն կը տեսնուին աւերակներու տրտուր դաշտեր :

«Հարաւէն մօտեցողի մը համար տեսարանը այնքան մեծ չէ : Անկողմէն կը տեսնուին կրօնականներն և կիղեցիներու շէնքերու պարիսպներու մնացորդներ :

Կառավարութիւնը և բոլորեցի գիտուններուն արգիլած է հեռալուստութիւններու նպաստով պեղումներ կատարել, բայց աւարտած թէքստապարէզը քոյց է թողած : քիւրսեյու և հայերու սուլեւ : Շատ ցաւալի է որ սուս կառավարութիւնը աւելուներու պահանջան համար բան մը չընեն զատ : ու է միջոց ձեռք չի աւելը քիւրսեյու վանդակալութեան դէմ : Ասոնք չէնքերու կրօնկաւոր քարերը տեղէն հանելով դուրս կը կրեն և առաջին ժամանակի սղոցին տակ յառաջադրու երկու մը ժողովոյս կը փութացնեն : Բայց շատ կասկածելի է, որ սուս կառավարութեան այս թոյլ վարմանը անդուցութեան արգիւնք ըլլայ : ո՛չ ընդհակառակը գործին մէջ կայ թագուն նպատակ : Ձեռնով իր փառքերով այսքան հոյակաւոր թագաւորական քաղաքի վերջին մնացորդները, սուս կառավարութիւնը կուզէ զնջել նաև իրենց ազգին այնքան ամուր փառք հայերուն մէջ ազգային երբեմնի փառքի և մեծութեան իշատակը :»

Մարգարէ Տրեմի
 Չուրիցերիս

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՒ

Պերլինեան թերթ մը կը գրէ :
 «Այն խիստ միջոցները, որոնք կը գործադրուէին Կ. Պոլիս գացող հայերուն դէմ, քիչ մը մեղմացած եկան ասիէ մը ի վեր, բայց զաւանդուած մէջ ճամբորդող հայերը ենթակայ են միևնոյն կամայականութիւններուն ինչպէս առաջ : Այս պատճառով հայոց Պատրիարքը՝ Օրմանեան թակաւին չպէտիւն ազգու բողոքապիւր մը ուղղից որուն մէջ նա յիշեց իր իրեն կրկին ու կրկին արուած խոստումները՝ անոնց գործադրութիւնը կը պահանջէ : Թահսին պլն նորէն տուաւ հանդարտեցնող խոստումներ : ինչնոյն ժամանակ պատրիարքը պաշտպանութիւնը քաղաքի վերջին կողմէն համար որոնք ամիսներէ ի վեր ամիսական սանձագներու մէջ բանտարկուած կը մնան : Ասոնք զազթիւններ են, որոնք չուրիւ վառուարեն հպատակութիւնը ընդունել իրենց հայրենիքը վերադարձած ատեն սահմանազիւր վրայ ձեռքաւարկուեցան :

ԱՆԻ

Գերմանացի հնայաբան Գոկտոր Վ. Բէլք ամասթերթի մը մէջ զեւեղելով Անիի փառաւոր մայր Եկեղեցիին և պարիսպներուն պատկերը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը գրէ նոյն թերթին մէջ :
 «Անի հայոց թագաւորական հռչակաւոր քաղաքը շինուած է Արաք

Պատրիարքը պահանջները հասնելու առաջ մուտք այն պահանջներուն համար, որոնք միջոցով ընդունելու առաջադրանքներն մեծ բազմութեամբ արդէն հասած են սահմանադրութիւն: Թանձին պէջ իր պատասխաններն մէջ յայտնեց պատրիարքին թէ գաղթականներու մասին Ռուսիոյ եւ Ռուսիոյ միջև համաձայնութիւն սը գոյացած է: Բայց պատրիարքը յայտնեց, որ հայերը մեծաւ մասամբ Ռուսիոյ հպատակներն էին, որոնք ոչ թէ Ռուսիա գաղթած են, այլ իրրեւ բանաւորներ եւ վաճառականներ հոն գացած են, ինչ որ կ'ապացուցուի անոնց ունեցած թուղթերովը: ասոր վրայ Մեծ թանձին ընդհանուր քարտուղարը յայտնեց, որ իրեն անկործանելի են իր կայ պարագայի մասին Սուրբատին հետ խօսել:

Այսպէս ահա հայերուն թշուառ դրութիւնը կը մնայ անփոփոխելի: Թանձին պէջի յիշած առաջարկան համաձայնութեան մէջ Ռուսիա պարտաւորութիւն ստանալն է հայրենիք վերադարձող գաղթականներուն ազնու արգելքները շարունակելու եւ անոնց ստանալն այս քայլը չարգելելու: Թանձին պարզ է որ այս համաձայնութեան մէջ Ռուսիոյ կողմէն սխալ հասկացում է կամ սխալ հասկացումը ուղիւ է:

Եթէ ուղիւ է զերիւ թերթի ըսածը, ա՛յն ասան ինչո՞ւ յայտարարեց որ ուսկոյ՛ր պետութեան ամբողջ հայ գաղթականներու զէմբանած անցումը ընթացքը ինչո՞ւ թայտարկեց այն, որ սո՛ւն կատարարութիւնը արգիւնց կողմասի հայերուն իրենց եղբայրներուն համար հանգանակութիւնը ընել, արգիւնց հայ թերթիներուն անոնց մասին օտարութիւններ հարգողի: Ինչո՞ւ թայտարկեց այն, որ գաղթականներուն ի նպաստ հաւաքուած 40000 ռուպլին մինչեւ հասարակարգի Գոլիցինի քով կը մնայ:

Մենք կը գործենք: Կանցիլի ժամանակը, կուգան նաեւ հայուն համար բարերար սրբեր. ապագայ անորոք եւ ազատ Հայաստանը մտացունել կուտայ մեզ մեր ներկայի անպատու ցաւերը, վշտերը. թայտարան մը չի մտնուի. Իրոջակի ըսածին պէս, չի մտնուի Ռուսիոյ պատանական գաւազանութիւնը հայերու զէմ:

Մ.

ԿՆՈՍՊՈՒՆ ԽՈՍՈՒՐՈՒՑՈՒՄ

Շատ կարգաւէճ մի խօսքի, ա՛լ լսելով ձանձրացող, ճիշդութեւ վրայ կը բարեւ, ուրիշ, ուրիշ նիւթերու վրայ խօսինք, գլխարկից պնդողի, անհայտնի, ինք կըսէ, իրաւ որ վրեժնու պիտի ընէս: Այս խօսքերով կը փայլէր բարանաբարեկամակիւնէս ա՛ն, որուն գարգազմբն ատիճանին վրայ մեծ գազափայլ մը կը կարծէի կազմած ըլլալ: Անակիկալի մը հանդէպ չէր որ կը գտնուէի, ասիկա չըլլալով աստիճանը վշտաւոր յայտարարութեանց զորս կրած էի սեպիս ուրիշ ներկա-

(*) Միտի ու մարի տէր հայունի մը մեղ կը զրկէ շոքուածը խոստանալով երբեմն երեւում Շարժուի մէջ հայ կնոջ աւագ հարցին շուրջ որպէս անհարկ բնիւս համար: Այս մասին վասնաւորապէս պիտի խօսինք յառաջիկային:

յացուցիչներուն հետ, անեցած յարաբերութեանց մէջ: Տղայնոս ըստ ընկալման իր հոգին ու գրացումը ցրտացնող այս շարժումին նմուշները կը վստահ հայ կնոջական աշխարհին մէջ: Թուփուր զլուսներն են անոնք սղոտը արդու զարգելով շքեղութեամբ, անտի ըզմանքներու համար յարախոյ սրտեր, հասուն ազգերները բանաւորներն եւ պնդանութեան: Ա՛լ կը մղուիս հաստալ թէ կրնի գոյս թե՛ն զարգած էակ մըն է, խաւարածայ շնչաւոր կառուցում մը միջինական շարժումը քննարկելով լարութեամբ: շուրթերը կը բացուին կը գոցուին՝ անտիտութիւններ խեղբնկելու համար, աչքերը կը վառվառնին ակնախուղ գարգելու խառն միայն, սպայ հանոյքներու համար եւ թէ կը հրահրի ու կը փոխվոտի: Հայ կնոջ էութիւնը երկու խառնու միջնորդ վրայ հիմնուած է, մաշող անպակասող ցեղեր որոնցմէ երբէք չուզուի բաժնուիլ: արքայազարգ եւ բանաստեղծ: Ենտարրեր ու անգագած է ներքին թանի համար, երբէք չի նետաքրքրուի արգային ցաւերով, ե՛ր մանուաւոր ատենը վերջայ խաղաղի իսկ չուզեր լսել: վասնզի իր փոփոխ ջիւղերը կը վրասուին ասկից:

Ո՛հ, ողբայի հոգիներ, ձեր ձանձրոյթը փարատելու, ձեր անձուկ մտքին ու սրտին սնունդ հայթայթելու համար, ինչ միջոցներու կը դիմե՞ք, երբէք չըլտիտի թոթվէք ձեր վրային պնդանութեան եւ զեր վարկաբեկելու անհեթեթ հիւանդութիւնը, որով վարակուած էք մինչեւ ձուկերին: Այլ երկու ճիւղերուն ջլատող ծանրութիւնը ե՞րբ պիտի ուզէք թոթուել նետի: Բացէք աչքերի՛նք ու ակաղջնիք, գիտեցէք ձեր շորս բոլորը, ու տեսէք այն ահարկու անդուշտը ու կը դիմե՞ք հայուն հիններ, ձեռք ձեռքի, կայտառելով ցատկելով, տեսակ մը անգիտակից աւերանակի ուրախութեամբ:

Ձեր բանաստեղծի տիրապետող ժրխորին մէջ չէք կրնար, չէք ուզեր լսել մեր հազարաւոր նախասկիներուն վրէժի գոռ անդուշտը եւ թըշուառ որբիկներուն, սյրիներուն սըրտամորթութեան ու արկիսարջ ձայնները: Ձեք զգար այլեւս անոնց արեան եւ գիտակներուն կծու հոտը, որովհետեւ ձեր հոտոտելիքներուն ջիւղերը անզգայացած են այլազան անուշահոտութիւններու շոքի կիրարկումէն, Գոյալին լարերը այնքան պինդ սեղմեցիք որ ձեր սրտերը քարացան եւ շարժե զլսարկներուն ծանրութեանը տակ ըզմիտիք փթացաւ, աւաղ:

Մեր եղբայրները, մեր անարդ անտարրերութեան քովս իվեր, չըբնալ գոյժուելու թեան մը օրինակը ինքնողի կը բերեն, իրենց ներքին, ապագան գոնե յով՝ կենսական կարողութիւններն կը յատկացնեն անգային փրկութեան վտակ գործին: Մենք ինչ ըրինք ցարդ եւ ինչ պիտի ընենք: Մտաւոր անցնալին մէջ մեր սնուն մասին վրայ համարող ներկայացուցիչները պահ մը մխիթարիչ երեւոյթը պարզեցին ինքզինութեան գործակիցութեան, թայտ շուտով մտի լսել անցուտ այդ պղտիկ շըրջանը:

Արատաստմանի ազատ հոգին վրայ, ուր ու եւ վասնզի չի լրտեսեր զնկ, ինչ ըրինք օգտակար ըլլալու համար մեր գծրախոս, մեղի պէս կրնար հաւացուցած ըլլալուն կրկնակի գծրախոս

հայրենիքին համար: Տարակոյս չկայ թէ մեր թոյլ ջիւղերովը, կիսամեն նուաղկոտ հոգիներովը չենք կրնար մէլմէկ ֆէտայի դառնալ. ասիկա անիմաստ պահանջ մը պիտի ըլլար մենե՛ն, քանի որ երբէք—օ՛հ երբէք—չպիտի կրնանք պիտեւորներ արտայրել: Բայց գոնէ մեր խիղճը կը ցանք լուսնի՛ն խաղաղ միջոցներով օգտակար հանգիստանալով մեր ցաւատանը համայնքին:

Գոյցէ առարկեք թէ հետուն անցած գործածը չէք կրնար նշմարել եւ անով զբաղիլ, ինչչու սակայն այնքան կարճատես էք որ ձեր շուրջը, քիթերնուդ տակը սփռուած գութի եւ ազապատանքի գործերը անտես կանուէք: Վառնալի հարուստ տիկիներուն մէջ կատ մը միայն տեսայ որ գործվագութեւ հոգածու կերպով սատարեց արգաստ անտէրունջ ընտանիքի մը՝ առանց փողի թմրուելի:

Պահ մը ընթերցարանի վարչութեան հոգը ստանձնեցինք, նոյնպէս մասնակցեցանք արգաստանում ընկերութեան. Բայց ասոր ձեռնարկին գեղեցիկ առտուան սը սեւեղութիւնը միայն ունեցան, վասնզի կամքի եւ յարաստեւութեան առաքիչութեանը ուրիշ շատ մը առաքիչութեաններու հետ՝ երբէք օչափած չեն մեր թեթեւ էութիւնները:

Մեր զարգամբական բազմազարգ պարագայներուն մէջ մի կվայրկեան չենք յատկացներ ընթերցումի. աննկարագրելի տգիտութեան մը ուրտարին մէջ կը դառնանք շարունակ գիրք. թերթ մեզի համար այնքան կարեւորութիւն ունին որքան նպարավաճակին համար, որ իր նպարներուն պատատ կընէ զանոնք:

—Տիկին, կարդացի՞ք այսինչ գիրքը, այսինչ թերթը:

—Ժամանակ ունի՞մ, հոգիս, պզտիկս մը եւ ասն գործերս չնն նետրեք այդ տեսակ երկրորդական զբաղումներ ունենալու:

—Դուք, օրիորդ:

—Ի՞նչ... Ինչպէս կրնամ միջոց գտնել, շրջագրեմ եւ պլուզներ ունիմ շինելիք. ինչ, պղտիկ գործ կը կարծէք անոնց գնումը, ձեւին եւ գոյնին որոշումը: Ասկէց զատ հիւրերին անպակաս է... երբեմն մինչեւ իսկ ճաշել կը մոտանք:

Ըստեւթիւն, Վառնա Մինի:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

Շարաթ գիշերը Վազահան թատերախումբը՝ ներկայացուց Օրջիլո: Թերեւս Շէքսպիր շատ չի նեղուէր՝ երբ սեպիէր հայ դերասանները որ յանդգնութիւնը կուենեային աշխարհի էն մեծ սպրիգութիւններէն մէկուն թարգմանը հանգիստանալու աննչան եւ փոքր ընմի մը վրայ:

Թատերախումբը այնքան հանրաճանօթ է որ ակուրդ է անոր մանրամասնութիւնները հոս յիշել: Մէկ երկու բառ միայն դիտասաններուն վրայ:

Պապահան. Օթէլլոյ դերին մէջ իր գերբնական ճիգերովը յաջողեցաւ կատարել ներկայները: Կարելի է բաւ թէ այս դերը՝ զգուարութեան եւ կնճ, թի սեպակետով նմանը չունի թատերական աշխարհին մէջ: Մարդկային զգացումներուն ամէնէն բուռն, ահաւոր, փոթորկոտ, մեղմ, հան-

գարտ արտայայտութիւնները հոն պիտի ցլան փոխընդփոխ, արտակարգ ստատմներով: Արցունքին փայտար պիտի յաջողէ. զարոյթի մրրիկին՝ մանկային գուարթութիւնը. անյաղթելի խրոխտանքին՝ գեղեցիկ քննուած: Այս ամէն արտայայտութեանց մէջ ընական, ճիշդ, ազդու ըլլալու համար խանդավառ հոգիով, փափուկ եւ զիւրաբար զգայնութեամբ մը հարկ է օժտուած ըլլալ: Պապահանի նկարագրին մէջ այս օժտուած կը նշմարուի. Եթէ իր ձայնը ունենայ այն հուժկու, անեղատես չեչու որ մարդուս մինչեւ ջիւղերուն մէջ կ'արձագանգէ, եթէ իր շարժումներն աւելի կտրուկ, խիղճաւ, գրեթէ վարագ ըլլան, յայտնի է որ Օթէլլոյ յաջող թարգման մըն է ինք. դերը լիուրի ըմբռնած է, անոր հոգեբանութեանը թափանցած: Սքանչելի ֆու մըն էր իր ակունքի այն կերպով որով սրահին լուսութիւնը դողացուց՝ երբ Տեղեւմունայի բերնէն լից կասիօս անուշը: Զուպուած կատարութեան ասկէց աւելի հզօր արտայայտութիւն դժուար է ըմբռնել:

Սակայն անչի չորս արարուածներուն մէջ իր դերին բարձրութիւնը թերեւ անկում մը կրեց վերջին աւարուածին մէջ. դեր սանը՝ յոգնած քամուած էր յայտնապէս. խեղդուած սեպարանը թոյլ ու դանդաղ անցաւ, եւ Օթէլլոյ յիմարութեան հասնող կատարութիւն մը չպայթեցուց:

Տեղի դերը ստանձնած էր Երաման, որ ապացուցուց այդ դերին համար աշխատած ըլլալը: Դէմքին միմիջան աղկ էր, եւ իր կեղծիքի թեքումները իրենց շարժանքներով ան մէջ՝ տպաւորիչ եւ իրական էին: Մինակ, Պ. Երամանը եթէ այդ ասպարէզին մէջ մնալ մտադրած է՝ պարտաւոր է իր ստոյգանութիւնը շտկել: Մանր վայրկեաններու մէջ իր լեզուն չի հնազանդիր կոր իր կամքին լեզուի ճկունութիւն եւ դիւրազարու ձուլութեան անհրաժեշտ պայմաններ են դերասանի մը համար: Կրնայ իր այս թեթեւ թերութեան դարման ստանալ յամառ եւ անվճար վարժութեամբ մը:

Տեղեւմունայի դերը յանձնուած էր տիկին Շաքարեանի, որ ասպարէզի նորընծան ըլլալով՝ ընտանաբար այդքան միայն պիտի կրնար յաջողիլ: Տիկին Տակոբեան մը չէ ինքը, եւ աննկուն աշխատութեան պէտք կայ այդ դերասանուհին՝ բեմական արուեստին տրամագծապէս հակառակող շարժուածները գապելու, կանոնաւորելու համար:

Միս դերասանները, իրենց երկրորդական դերերուն մէջ քիչ շատ յաջող էին:

Ե. Ս.

Ա Ձ Դ

Հոգաբարձութիւնս հարկ կը համարի իմացնել արգոյ հայ հասարակութեան թէ յառաջիկայ հինգ շաբթի գիշեր ինպատու Ազգ. երկուս վարժարանաց տեղի ունենալիք թատերական ներկայացումը յետագայուց է օգին սաստիկ ցրտութեան պատճառաւ:

Ի դիմաց Հոգ. Ազգ. երկուս վարժարանաց Ատենապետ Ստեփանակ Փ. Հալաւանի Թ. Մ. Թոյլմասնակ վառնա, 5 նոյեմ. 1902

ԱՐԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Արձապահութեան հարցի վերաբերյալ Կոնստանդնուպոլսոյ Կաթողիկոսական Կրթական Կոմիտէի Կարգադրութիւնը...

Կոնստանդնուպոլսոյ Կաթողիկոսական Կրթական Կոմիտէի Կարգադրութիւնը...

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փ Ո Ւ Ր Ք Ի Ս

Պատմական և գիտական արձագանքներ և արձագանքներ...

Պատմական և գիտական արձագանքներ և արձագանքներ...

Պ Ո Ւ Լ Կ Ա Ր Ի Ս

Պատմական և գիտական արձագանքներ և արձագանքներ...

Տօրթ. Բատէֆ և Խր. Թօտօրօֆ փոխանակեցին իրենց պաշտօնները...

Մ Ա Կ Ե Ղ Ո Ւ Մ

Վիեննայէն կիմացնեն թէ Սօֆիայի Մակեդոնո-Օտարինեան Բարձրագոյն կոմիտէին նախագահ պ. Միխայիլովսքի կուրսեր անձնադուրս թիւններու հետ ունեցած տեսակցութեանց միջոցին...

Մակեդոնիայէն ռազմ. թիւ փոխտակաւորներ հասած են Պուլկարիա Վրանօյօ, Տրակիօման, Պոպէչօյօ, Տուփիճա և Քօչէրիճօ...

Զօրքը յայտնի համարձակ գիւղացիները կը տանջէ և գիւղերը կայրէ...

Վիեննայի Չայթ Թեթիւր կիմանայ թէ ապստամբներու և թուրք զօրքերու միջև նոր ընդ-

հարուսներ տեղի ունեցեր են, Ապստամբներէն 8 հոգի սպաննուած և մնացածները վախած են...

Սահմանազլխէն հասած ցաւառիթ լուրերուն վրայ, Սլաւաբեգործական ընկերութեան մասնախումբը, որուն յանձնարարուած էր նուիրատուութիւններ հաւաքել...

Հոկտ. 31էն ի վեր Սօֆիա կը գտնուի տիկին Թօնօրօֆա առաջնորդուհին։ Համակրելի տիկինը Սօֆիայի բնակիչներէն ուրիշ անգլուհի մը օգնութեամբ մայրաքաղաքին մէջ ձրի ճաշքան մը պիտի բանայ մակեդոնացի փոխտակաւորներուն համար...

Ռ Ո Ւ Մ Ո Ւ

Իէթէրպուրկի կայսերական տկարէմիան որոշեր է 1903 թուականին սեպտեմբերի մէջ համարուեան համաժողով մը գումարել Իէթէրպուրկ, որուն հրաւիրուած են մասնակցիլ աշխարհի բոլոր սլաւեանները...

Ռուս սինոդին համաւարտ նախագահը Բուպիէտնոսցեւեծութեան պատճառով հրաժարեր է։ Հրաժարականը ընդունուեր է։

Պ Ե Լ Ճ Ի Ք Ս

Պելճիքական երկու թագուհիներու համար կատարուած հոգեհանգիստին ետքը երբ թագաւորական կողմը հասած է Պրիւքոչիլի դրամատուրը, Բոյալ փոպոցին մէջ, անձանօթ մարդ մը վեցհարուած հանով մը երրորդ կողմէն վրայ երբ զնդակ

արձակիւր է ։ ոստիկանները անմիջապէս ձերբակալեր են յարձակում գործողը և հաջիւ կրցեր են պաշտպանել ամբողին դէմ։

Ս Ե Ր Պ Ի Ա

Հսկառակ քանի մը թերթերու հերքումներուն, Աղէքսանտր թագաւոր մտադիր է մօտեւո Պուլքէշիլ երթալ Աւստրիոյ կայսեր սյցելու թիւն ապու։ Այդ տեսանկյուն թիւնը պիտի լամբապիդէ Սերպիոյ և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ քաղաքական յարաբերութիւնները։

Ն Մ Ա Կ Ա Տ Ո Ւ Փ

Ս. Հ. Վառնա. — Հեղինակը այն շնորհգութեամբ որուն այդքան իրաւացի զայրոյթով լեցուն երկար պատահան մը դրած ու մեզի զրկած էր փողոցները պտտող սաւառնաթել, ապտալ մըն է, նման ճիշդ այն թուրք ճւպլուտօր ապտաններուն որոնք Պոլիս թէքէներուն և մզկիթներուն մուտք անկիւնները կը շնթրիկին կելլան շան պէս և որոնք մեծ յարգ կը վայելեն կրօնաւոր թիւրքերուն մէջ իրենց այդ ապտուութեանը համար իսկ։ Մի՛ զարմանաք. մինչև որ յարմար պատասխաններ հիմնին, ցաւազարութեան այդ քառմեկի ուրուականները փողոցները պիտի պտտին սուր, ողբաձայն սահողներ արձակելով։ Անոնց ղէմ բարկանալէ յաւելի հանրութեան գուլն ու արգահատանը անոնց վրայ հրաւիրել աւելի բանաւոր ու աւելի մարդասիրական զբաղ։ Ահա թէ ինչու չպիտի հրատարակուի ձեր գրութիւնը։

Թ Ա Տ Ր Ո Ն

Յառաջիկայ 9 նոյեմբեր շաբթ գիշեր հայ գերասանական խմբին կողմանէ մեծաւ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի մեծանուն Շէքսպիրի երկերէն ամէնէն մեծը որ է «Ա.Մ.Լէյն»։ գերասանական խումբը մասնաւորապէս միայն սոյն խաղին համար թէ գերասաններուն և թէ հայտասաններուն մեծ ծախք բրած է։ Թատերասէր ժողովուրդը թիւնը պիտի քաջալերէ և գնահատէ գերասանական նորագ խումբս որ իր ամէն ներկայացուցիչները գերասանական օրինաց համաձայն կը շարունակէ։ Փոյճի դրուած է Շէքսպիրի «Մակբէթը» և հայերէն լի գուռ օլաւորականի հերոսները որ մօտ օրէն պիտի ներկայացուի։

Отговорникъ

Мурадъ Ераносянъ

Печатница "Всякая вещь", Ваза.